

Vzdělávací LISTY

01 | BŘEZEN 2017

SOKOLOVÉ – LEGIONÁŘI

3-5

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE

Vznik
československých
legií

6-7

LEGIE A SOKOLSTVÍ

Československé
legie a sokolství

8-10

PLUKOVNÍK ŠVEC

Život a dílo
plukovníka Švece:
„Čest je víc než život“

11

PSALO SE

Psal se před
100 lety v kronice
drážďanského Sokola

Vážení čtenáři,

v letošním roce si připomeneme dvě významná výročí. Především uplyne již 155 let od založení naší organizace, a tak bude vhodné navázat na všechny akce, kterými jsme si výročí vzniku Sokola připomněli v ještě významnějším roce 2012. Druhou událostí, která připadá na letošní rok a je rovněž velmi úzce svázána se Sokolem, je výročí 100 let od bitvy u Zborova, kde se vyznamenaly čs. legie. Úzká vazba mezi legiemi a sokolským hnutím, a tím také mezi naší organizací a Československou obcí legionářskou, bývá často charakterizována rčením „Bez Sokola by nebylo legií a bez legií by nebylo Československa“. Některé důležité mezníky v existenci čs. legií, především jejich boje za 1. světové války, které významně přispěly k prosazení a obhájení myšlenky na vznik samostatného Československa, přináší dnes předkládané vydání Vzdělavatelských listů. A bezpochyby nejde jen o to, jak velký význam měl Sokol pro vlastní vznik legií, vždyť jejich rozhodující část tvořili právě členové naší organizace, jde i o přínos sokolských idejí a myšlenek, které nejenom že přispívaly k vytváření soudržnosti legionářských jednotek, ale také jejich členům pomáhaly přežít mnohdy velice kruté válečné podmínky s často nejasnou vizí do budoucnosti.

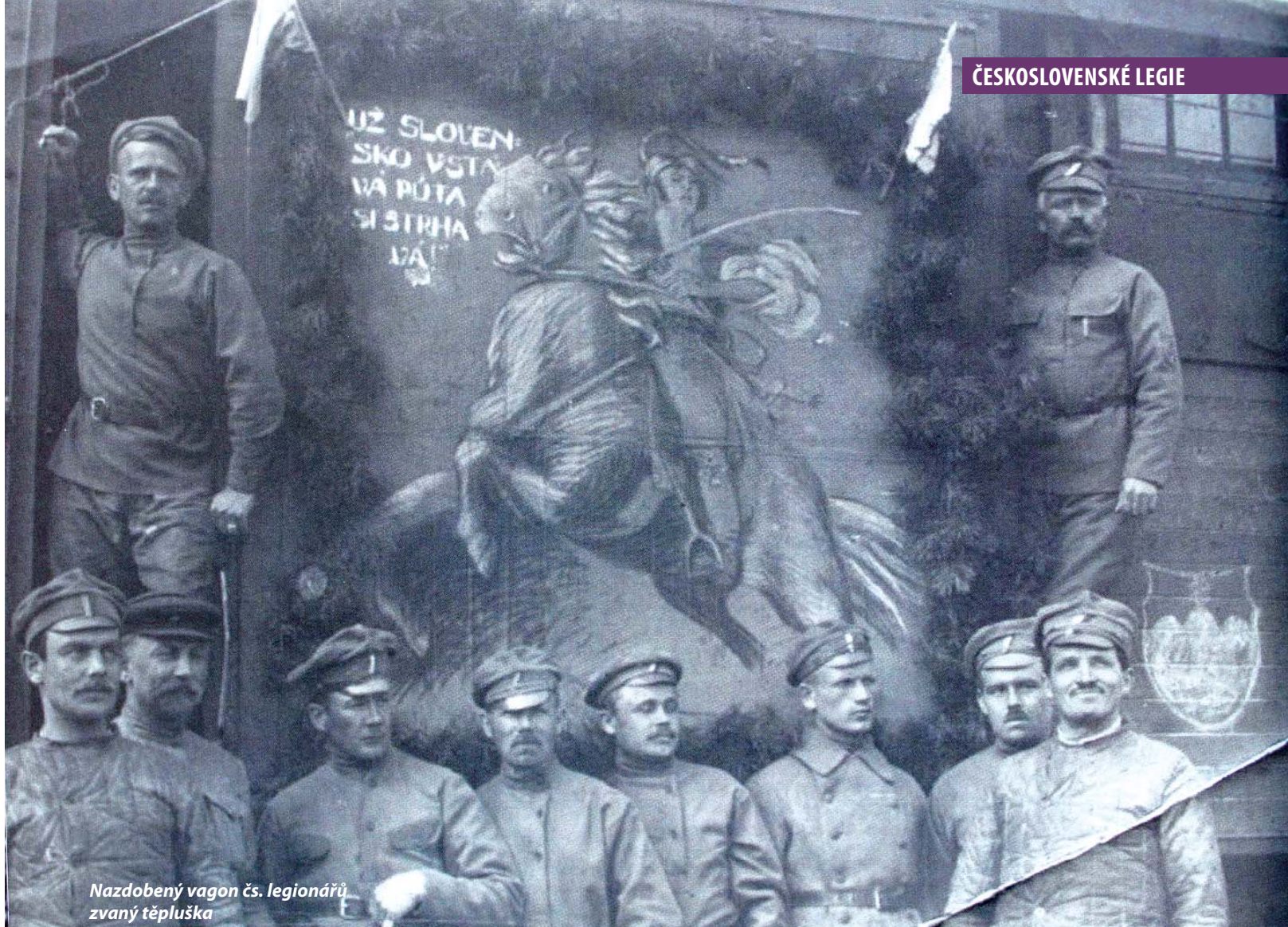
Věřím, že letošní první vydání Vzdělavatelských listů nebude jedinou připomínkou Sokola a jeho přispění ke vzniku legií a k samostatnosti našeho státu, ale že se v letošním roce uskuteční ještě celá řada akcí, především ve společenském životě, které Vzdělavatelský odbor ČOS ve spolupráci s Československou obcí legionářskou na letošní rok připravuje.

Zdeněk Mička, vzdělavatel ČOS

Časopis SOKOL – Vzdělavatelské listy – samostatná speciální příloha časopisu SOKOL, vydává Česká obec sokolská
Adresa redakce: ČOS, tiskové oddělení, Újezd 450/40, 118 01 Praha 1, tel. 257 007 332, e-mail: zkubin@sokol.eu
Redakce: Zdeněk Kubín, Kateřina Wágnerová | Tisk: Tiskárna Macík Sedlčany | Informace o časopisu podává a objednávky vyřizuje redakce. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Za věcný obsah článků odpovídají autoři. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky upravovat, krátit nebo komentovat | MK ČR E 17339, ISSN 0489-6718

Nazdobený vagon čs. legionářů zvaný těpluška

Vznik československých legií

Rakousko-Uhersko se na počátku 20. století zmiřovalo v řadě problémů, podstatnou roli sehrály problémy vnitřní v podobě volání jednotlivých národů po sebeurčení a samostatnosti.

Po vypuknutí první světové války bylo zřejmé, že pokud se Češi a Slováci chtějí domoci uznání práva na vlastní stát, musejí se přímo účastnit válečných bojů na straně armád Dohody. Tomáš Garrigue Masaryk našel v emigraci značnou podporu pro československý záměr, a to nejen v okruhu nejbližších spolupracovníků, ale také v rámci krajanských spolků ve Francii, Británii, Švýcarsku, Rusku či USA. Významnou

roli samozřejmě v tomto případě sehrála československá zahraniční armáda. Její první jednotky začínají vznikat hned po vypuknutí války, ještě v srpnu 1914.

Vznik čs. legií v Rusku

Už začátkem srpna 1914 je podána žádost o povolení vytvořit zde československý dobrovolnický oddíl, tedy samostatnou vojenskou jednotku. Car velmi záhy této žádosti vyhověl. Tak vznikla dne 12. srpna 1914 Česká družina jakožto první oddíl našeho vojska v Rusku.

Před válkou žilo na území carského Ruska až 100 000 Čechů a Slováků, kteří sem odešli hlavně za prací. Nejpočetnější skupinu tvořili zemědělci. Jinde žili naši krajané roztroušeně

ve velkých městech. Kromě zemědělců bychom mezi příchozími našli například obchodníky, průmyslníky, zástupce firem, sládky, ale také členy Sokola, kteří zde často působili jako učitelé tělocviku a šířitelé sokolské myšlenky. Žili většinou ve velkých městech. A právě činnost sokolů a spolků

Svěcení praporu České družiny, Kyjev 1914

Dobrovolníci z Moskvy v České družině

T. G. Masaryk s legionáři při návštěvě v Rusku

obecně, a rovněž snaha vyjádřit loajalitu ruskému carovi, stály na pozadí vzniku České družiny. Jemu předcházelo založení Rady Čechů v Rusku ze strany kyjevských Čechů, od kterých také vzešla výše zmíněná žádost.

Na sv. Václava 28. září 1914 (11. října dle gregoriánského kalendáře) v Kyjevě na

Sofijském náměstí již přísahají první dobrovolníci na prapor se svatováclavskou korunou. Česká družina v této době čítá necelý tisíc mužů. Po slavné bitvě u Zborova řady našeho vojska prudce vzrůstají, na konci roku 1917 čítají téměř 40 000 mužů.

Vznik čs. legie ve Francii

Francouzská veřejnost před vypuknutím první světové války nebyla podrobně obeznámena s problematikou české a slovenské otázky v rámci monarchie a československý problém zde byl chápán jakožto vnitřní záležitost habsburského soustátí. Částečný obrat nastal po francouzsko-pruské válce. Kontakty a styky s Francií začínají ožívat i díky některým francouzským učencům a intelektuálům. Důležité místo v tomto směru zaujímá rovněž Sokol a jeho zájezd do Francie roku 1889. O dva roky později je pak založena sokolská tělocvičná jednota v Paříži. Následně roku 1907 vzniká Československý spolek Rovnost seskupující sociální demokraty.

Počet Čechů a Slováků ve Francii se před první světovou válkou pohyboval v počtech do 10 000. Z hlediska profesního zastoupení šlo hlavně o dělníky a řemeslníky, dále například i o číšníky či kuchaře a svobodná povolání. Za nejdůležitější krajanskou kolonii lze považovat kolonii v Paříži. Právě její zástupci byli zároveň členy pařížského Sokola a rovněž příslušníky zmíněné Rovnosti.

Dne 26. července 1914 provedly společně oba spolky bouřlivou demonstraci na Place de la Concorde a před rakousko-uherským velvyslanectvím. Touto otevřenou akcí vzbudili pařížští sokolové a členové Rovnosti značný ohlas na straně francouzské společnosti. Následnou reakcí krajanských spolků na vypuknutí války bylo založení Výboru dobrovolníků české kolonie v Paříži.

Členové Sokola Paříž se 31. července jednomyslně zavázali, že dobrovolně vstoupí do francouzské armády. Svůj slib splnili

Čs. dobrovolníci z Cizinecké legie po svém zařazení do čs. vojska ve Francii. Srpen 1914

Slavnostní přísaha roty Nazdar v Bayonne dne 12. října 1914

Skupina čs. dobrovolníků před odjezdem z Paříže do Bayonnu. 23. srpen 1914

o necelý měsíc později – 22. srpna poté, co bylo povoleno do cizinecké legie přijímat i příslušníky nepřátelských států. Přímou ve francouzské armádě jakožto cizinci sloužit nemohli. Na půdě pařížské Invalidovny se přihlásilo na 300 českých sokolů.

Následujícího dne odjeli čeští a slovenští dobrovolníci do jihozápadní Francie do pevnosti Bayonne, kde byli zařazeni do 1. roty praporu C2 pochodového pluku 1. pluku cizinecké legie. Sem s dobrovolníky putoval i náčelník Sokola Paříž, bratr Josef Pultr.

V Bayonne absolvovali nedlouhý výcvik a 12. října 1914 složili slavnostní přísahu při ceremonii na cvičišti Camp St. León. Rota obdržela svůj prapor z červeného hedvábí s bílým českým lvem. Praporečnickem roty byl ustaven bratr Karel Bezdiček, člen Sokola Paříž.

Francouzi začali tuto rotu nazývat dle tradičního pozdravu, který její členové používali – NAZDAR! Proto tedy „Compagnie Nazdar“, Rota „Nazdar“. Dne 23. října 1914 odjela rota „Nazdar“ na frontu do oblasti Champagne.

Vznik čs. legie v Itálii

S největšími potížemi a těžkostmi se potýkal při svém vzniku československý odboj právě v Itálii. Vznikl také oproti výše zmíněným skupinám později. Itálie navíc

Přísaha Československé brigády u příležitosti její přísahy budoucímu Čs. státu a Čs. radě. Darney, červen 1918

vstupuje do války až roku 1915, v létě 1914 se rozhodne pro neutrální postoj. Na rozdíl od Ruska či Francie v Itálii nevznikla žádná krajanská kolonie, která by vytvoření zdejší dobrovolnické skupiny podpořila. Rozptýleně a bez větších kontaktů žilo na italském území asi 300 Čechů a Slováků.

Po vstupu Itálie do války bychom našli v zajateckých táborech značné počty našinců, ovšem v této době neměli ještě šanci se spojit. Posun přináší jaro roku 1916 a „mise“ J. R. Štefánika, který působil v Itálii jako první československý „výzvěďák“. I díky Štefánikovi dochází k uvolnění internace pro některé našince. O několik měsíců později, v červenci téhož roku, přijíždí do Itálie na pokyn Tomáše Garrigua Masaryka Vladimír Vaněk, aby mezi internovanými hledal muže pro čs. odboj.

Výrazně se situace změnila v roce 1917, když jsou v lednu naši zajatci soustředěni v táboře u Neapole. Tehdy 17. ledna 1917 je založen Československý dobrovolnický sbor. Do jeho čela se postavil Jan Čapek, náčelník sokolské župy Moravskoslezské, jehož úkolem

bylo vést vojenský a tělovýchovný výcvik. A byl to právě bratr Čapek, který se zasloužil o rozsáhlou propagaci nově vzniklého sboru. Tak se tedy stalo, že sbor, který při svém vzniku čítal 30 zakládajících členů, měl na konci roku 1917 již téměř 4500 příslušníků. Na podzim roku 1917 se italské zpravodajské oddělení rozhodlo zřídit u I. a VI. armády výzvědný oddíl. Právě tento oddíl se stal první ucelenou čs. jednotkou na území Itálie.

Marcela Janouchová, VO ČOS

Čs. legionáři při zpěvu písně Kde domov můj. Slavnostní přísaha v Římě

Prapor Čs. dobrovolnického sboru s kopíí obrazu Za svobodu na líci

Slavnostní defilé formací čs. divize. Říjen 1918

Československé

LEGIE A SOKOLSTVÍ

Odras sokolství v našem vojsku v Rusku

Při formování a doplňování dobrovolníků čs. vojska byla hojně využita sokolská soustava a terminologie. V rámci některých oddílů byl dokonce veden povinný tělocvik právě podle sokolské soustavy. Sokolský tělocvik se pěstoval i mimo službu. Rovněž jsou doložena sokolská vystoupení s prostnými, cviky s nářadím a na nářadí, se skupinami na nejrůznějších veřejných akcích či slavnostech. Ačkoli často sokolské sestavy cvičili i členové jiných tělocvičných

organizací, obecně se vystupovalo pod jménem a praporem Sokola.

Josef Kudela píše o tom, že sokolské cvičení se pěstovalo i při strastiplné cestě československých legionářů z Ruska do Francie po uzavření brezlitevského míru. Dva české pluky, které se poměrně brzy dostaly do Vladivostoku, zde měly uspořádat velkou sokolskou slavnost („sokolský svátek“) pro zástupce spojenců jakožto přehlídku naší národní tradice.

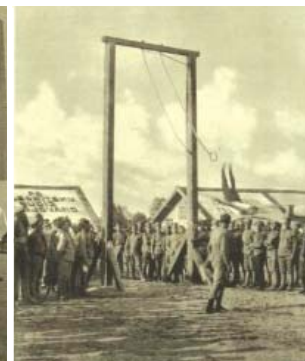
Stopy sokolů jsou patrné i na významných vojenských postech. V druhé polovině srpna 1917 se velitelem čs. legií v Rusku stává bratr Jan Syrový, pozdější předseda vlády Československa, ministr národní obrany ČSR a ministr národní obrany Protektorátu Čechy a Morava a rovněž aktivní činovník třebíčského Sokola. Spolu s bratrem Syrovým zde působil jeho přítel, bratr Josef Jiří Švec, který sem byl poslán již v roce 1911 jakožto šířitel sokolské myšlenky. Na severním

Kuraž na Volyni. Slavnost 3. pluku.
28. května 1917. Prostná cvičení

Cvičení ženského odboru ruského Sokola
v Krasnojarsku

Cvičení na kruzích
u 8. pluku v Baryševce

Cvičení 800 bratří na sokolské slavnosti ve Vladivostoku. 2. červen 1918

Sokol ve Francii

Kavkazu následně působil jako učitel tělocviku. Po vypuknutí války se nahlásil jako dobrovolník do České družiny. Jeho život skončil tragicky – 25. října 1918 v noci spáchal, již v postu plukovníka, sebevraždu poté, co mu jeho podřízení vypověděli poslušnost.

Sokolství a naši dobrovolníci ve Francii

Sokolstvo sehrálo při utváření prvního československého oddílu ve Francii veledůležitou roli. Ani zdejší dobrovolníci nezapomínali na sokolský tělocvik. „Bolest (z únavy a ztráty kamarádů, kteří padli v bojích) zahojíme v našich tělocvičných hrách a v našem sokolství.“ Tuto větu z deníkového zápisu bratra Jendy Hofmana, dobrovolníka roty „Nazdar“, zaznamenal ve své práci o našem vojsku ve Francii dr. Josef Kudela.

Větší možnosti pro rozvoj sokolské myšlenky a sokolského tělocviku přicházejí na podzim 1917, kdy se v Cognacu utváří základ pro naši samostatnou armádu. Sokolům se podařilo získat dokonce tělocvičnu zdejšího gymnastického spolku, což jim umožnilo založit vlastní jednotu, zvolit náčelníka a vytvořit cvičitelský sbor. Cvičení pak probíhala třikrát v týdnu.

Tělocvičná sokolská soustava byla přijata do cvičební osnovy, když byl v lednu roku

1918 ustavován 21. pluk. Sokolská prosná zůstala součástí denního cvičení. V březnu 1918 pak pořádal 21. pluk v Cognacu veřejné cvičení, v jehož rámci představilo na 2000 našich vojáků sokolská prosná. V Jarnachu 22. pluk předvedl inspektorovi tělocviku ve francouzské armádě skladby z V. všesokolského sletu. V létě – 14. července – již na frontě v Massevaux prapor 21. pluku předvedl prosná cvičení v rámci spojenecké slavnosti. Dále se představili sokolové z družstva 23. pluku v Paříži, kde pořádal francouzský národní výbor pro tělesnou výchovu a zdravotnictví 20. října velkou slavnost. Předvedena zde byla prosná cvičení z VI. všesokolského sletu a skupinová cvičení. Sokolský tělocvik rychle získával na oblibě, což lze podložit například tím, že v Cognacu bylo zavedeno dvakrát v týdnu sokolské cvičení pro zdejší žáky, a dokonce i některé okolní obce si posléze vyžádaly sokolské cvičitele pro svou mládež.

Sokolství v italském vojsku

Bratr Jan Čapek jakožto propagátor sokolských idejí usiloval o to, aby do nově vzniklého Dobrovolnického sboru přicházelo co nejvíce sokolských příslušníků. Josef Kudela ve své práci o československém vojsku v Itálii uvádí

Čapkova slova: „Co Čech, to sokol – hlásali jsme doma. Co Čech, to český dobrovolník – volá naše vlast k vám, k těm, kteří jdouce v šlépějích velkého ducha, zakladatele sokolstva, dr. Miroslava Týrše, jste se připravili k obraně vlasti!“ Sokolský duch se projevoval v mnoha činnostech sboru. Od organizování sokolských cvičení, výstav, divadelních představení až po vydávání vlastního časopisu „V Boj“.

Rovněž v jiných zajateckých táborech se začala provozovat sokolská cvičení a právě sokolové často zastávali důležité pozice. Tak například velitelem našeho prvního výzvědného oddílu se stal br. Ljudevit Pivko, starosta sokolské župy v Mariboru, ve Veroně vedl výcvik výzvědných rot Stane Vidmar, sokolský přeborník.

V červnu roku 1918 předvedlo družstvo naší výzvědné roty na slavnosti v Maranu ukázky sokolských cvičení. O měsíc později bylo uspořádáno ve Ferrare di Monte Baldo veřejné sokolské cvičení. Cvičenci zde předvedli brněnská prosná z roku 1914. Vrcholem mnoha takovýchto vystoupení byla účast 16členného týmu na mezinárodních tělocvičných závodech konaných v Římě v září 1918, kde naše družstvo získalo první místo v prosných.

Marcela Janouchová, VO ČOS

Cvičení čs. borců v Římě 20. září 1918. Vítězství prvního místa

Závěrečná skupina sokolského cvičení v Santa Marii C. V. 8. dubna 1917

Vedoucí činitelé Čs. dobrovolnického sboru. Zajatecký tábor Padula. Sedící třetí zleva Jan Čapek.

Život a dílo plukovníka Švece:

„ČEST JE VÍC NEŽ ŽIVOT“

Plukovník Josef Jiří Švec je jeden z našich největších hrdinů v bojích ve Velké válce, legionář, sokol i básník a především poutivý a statečný člověk.

Narodil se jako Josef Švec 19. července 1883 v malebné vesničce Čenkov u Třešti v okrese Jihlava na Českomoravské vrchovině. V šesti letech začal docházet do obecné školy, později navštěvoval měšťanskou školu v Třešti a v roce 1902 maturoval na gymnáziu v Pelhřimově.

Poté, co vykonal potřebné zkoušky na učitelském ústavu v Soběslavi, se stal učitelem na obecné škole v Třebíči. Byl učitelem přísným, ale oblíbeným mezi žáky stejně jako v učitelském sboru. V Třebíči též vstoupil do sokolské jednoty, kde mohl plně rozvíjet své schopnosti, tělesnou i duševní sílu, jakož i velký zájem o myšlenku slovanskou a českou.

V krátkém čase se vypracoval na vynikajícího cvičitele a od roku 1907 vedl svůj vlastní ženský oddíl Sokola. V roce 1911 se stal místonáčelníkem trebičské sokolské jednoty. Na konci roku 1911 odjel do Ruska, aby zde šířil sokolské myšlenky. V Jekatěrinodaru (dnešním Krasnodaru) se stal učitelem tělocviku na obchodní akademii a v roce 1912 i zde založil tělocvičnou jednotu.

Po vyhlášení války v létě roku 1914 se měl Josef Švec navrátit domů a jako příslušník Rakousko-Uherska bojovat v řadách rakousko-uherské armády. To však neučinil, chtěl se zúčastnit válečného konfliktu, ale nikoliv na straně monarchie. Proto se přihlásil v Kyjevě do nově se tvořící jednotky dobrovolníků s názvem Česká družina. Již v listopadu 1914 se dostal do prvních bojů. Postupně se stal jedním z nejlepších a nejrespektovanějších rozvědčků. Počátkem roku 1915 byl povýšen na desátníka a začátkem března byl

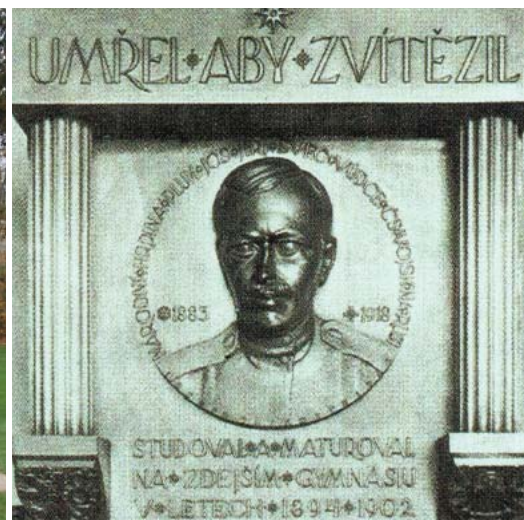
jmenován velitelem čety v tzv. Sokolském oddílu.

Na konci roku 1915 přijal Švec pravoslavné náboženství a přijal druhé jméno Jiří. Zúčastnil se bojů v Karpatech a v srpnu 1916 se stal velitelem 8. roty 1. čs. střeleckého pluku (bývalé České družiny). V lednu 1917 byl povýšen do hodnosti podporučíka. V polovině června 1917 byla Československá střelecká brigáda odsunuta do oblasti ukrajinského Zborova, v rámci připravované velké ofenzivy ruské Prozatímní vlády. Bitva u Zborova vypukla dne 2. července 1917 a byla prvním vystoupením brigády, která zde poprvé bojovala jako organický celek. Podporučík Švec se aktivně zúčastnil bojů se svojí rotou, dobyl rakouská opěrná postavení, velel a byl vždy v centru bojů od 9:00 ráno, kdy se svojí rotou vyrazil do útoku, až do 01:30 druhého dne, kdy se z dobytých území vracel k odpočinku. Československá střelecká brigáda zaznamenala v bitvě u Zborova ohromný a neočekávaný úspěch. Za hrdinství v těžkém boji byl Josef Jiří Švec vyznamenán a povýšen na poručíka. Od bolševické revoluce v roce 1917 byla situace v Rusku již velice nepřehledná. V roce 1918 se musel poručík Švec se svým vojskem opakovaně střetávat s bolševiky, kteří považovali československý armádní sbor (který mezi tím v Rusku vznikl) za jednu z největších hrozeb jejich revoluce. Později

Odhalení sochy br. Švecovi v roce 2008 v Třebíči

byl v bojích proti bolševikům Švec povýšen do hodnosti plukovníka, bojoval u Kazaně i u Samary.

Tvrde a neustále nasazení v nekončícím boji si vyžádalo velké trhliny na morálce celé československé vojenské divize, vojáci bojovali do úmoru již řadu měsíců proti bolševikům, aniž by je někdo vystřídal či podpořil. Na železniční stanici v Aksakovu byla soustředěna velká část divize, zde došlo k vážným sporům mezi vojáky a plukovníkem, dle slov samotných vojáků plukovník Švec jejich důvěru stále měl, nikoliv ovšem samotné další vedení války. V následujících dnech docházelo k prudkým neshodám mezi plk. Švecem, který byl čestný voják a chtěl splnit rozkazy, jež dostal od svých nadřízených a vojskem, které již nemělo sílu a morálku dál bojovat a bylo navíc pod tlakem bolševických agitátorů. Situace se pro plk. Švece stala nesnesitelnou... „neboť se nemohl smířit s tím, že mu vojsko odmítá poslušnost, a raději volil smrt než ztrátu cti“.

Plukovník Josef Jiří Švec se zastřelil 25. října 1918 okolo třetí hodiny ranní, svojí smrtí pohnul a dojal své vojáky natolik, že když dostali o několik dnů později rozkaz vystoupit přímo na frontu, poslechli bez odporu a po tři neděle vedli těžké boje.

Pohřeb plk. Švece se konal shodou okolností v den vzniku samostatné Československé republiky 28. října 1918 ve vzdáleném Čeljabinsku. Později byly jeho ostatky převezeny do Československa a v roce 1940 pohřbeny do rodinné hrobky v Třebíči.

Dnes je po plukovníkovi Josefu Jiřím Švecovi pojmenována župa sídlící v Jihlavě, poblíž rodiště tohoto výjimečného člověka, sokola, legionáře a především vlastence.

Z deníku plukovníka Švece

Plukovník Švec si v Rusku psal deník, který popisuje jeho první dny v České družině a je psán do doby bitvy u Zborova, po této bitvě již deník končí.

Několik ukávek z jeho deníku:

Počátek války.

Jednoho dne zcela klidně se nám pan Šiler zmiňuje o smrti následníka rakouského trůnu Ferdinanda d'Este. My s Emilem jsme

nevěděli nic, až když jsme si koupili „Ruské Slovo“ a viděli černé na bílém, teprve jsme přijali tu zprávu za fakt; a věru, cítili jsme jisté zadostiučinění i radost z jeho smrti – umřel s ním velký slavjanofob a militarista, spřeženec Viléma. Od té doby jsme četli každý den hltavě noviny a byli zvědaví na rozuzlení aféry. To se stalo asi po měsíci, když k nám najednou v neděli z čista jasna asi v 8 hodin ráno (my jsme ještě spali) vrazil přítel Šulc z Jekatěrinodaru a přinesl nám tištěný pětákový telegram o ultimátu Rakouska Srbsku. Jako dnes cítím, jak se v nás něco hnulo a jak jsme najednou pocítili, že se budou dít veliké věci. A opravdu, v několika dnech jsme se toho dožili – bylo to na prahu evropské války.

Do České družiny.

V době té jsme se museli starat o poddanství – psali žádost a podávali ji policejnímu upravení. Zároveň jsme se dověděli o organizaci České družiny (Čechů dobrovolců v Rusku žijících) a ihned jsme se rozhodli vstoupiti jako dobrovolci. Zprvu já, Bejček i Válek. Potom se k nám přidali hoši z N. Bavarie – Tolar i Hamata.

Poněvadž jsem nevěděl, jaký cíl bude mít Družina a jaké služby bude konati, připravil jsem vše jako na smrt. Napsal nutné dopisy rodičům i Maki, v nichž jsem v případě svého pádu objasnil svůj krok a prosil zároveň, aby mě nelitovali. Zvlášť při dopisu Maki bylo mně strašně hořko a napsal jsem jen několik málo slov na rozloučenou, protože mi bylo děsně smutno při pomýšlení, že se s ní již nikdy nevidím. Před odjezdem do Kyjeva jsem se loučil se všemi známými. V učilišti ovšem můj krok schválili, dali mi na „obmundirovku“ 75 rublů a slíbili mne vyprovodit na nádraží. Jediná žena ředitele Evgenie Michajlovna mne zdržovala – že prý je lidí dost, že by mne bylo škoda a že prý zde více prospějí než v poli, kde často smrtelná rána z ručnice učiní konec nadějnému životu dříve, než přinese nějaký prospěch. Moje odpověď byla ovšem odmítavá: kdyby tak všichni jednali, aby zůstali doma, pak bychom to ovšem prohráli. Teď právě je

Po bitvě u Zborova

nejvhodnější doba pomoci nejen vlasti, nýbrž celému Slovanstvu – a právě na nás, na sokolech je řada, my musíme být nejen hotovi působiti ideově symbolicky, nýbrž i aktivně: tak jak toho žádá naše poslání.

Nástup u Zborova.

V 8 hodin jsem dostal stručný rozkaz k nástupu asi takového znění: „Ve ¾ na 9 roty ať zaujmou východné položení, v 9 nástup.“ Ihned jsem šel po okopech, kde hoši právě rozdělávali cukr, a začal jsem všechny sháněti do lunetu. Ve ¾ na 9 jsme vstoupili do okopčičku, jež jsem tehdy našel na rozvědce. První vzvod šel první, vpředu byl důstojnický zástupce Procházka, vzadu Palička, pak já, za mnou hned 2. vzvod, ostatní s Vaškem byli ještě v lunetu. Naše i nepřátelská artilerie v pravém slova smyslu

zuřila. Bili hlavně po nás, viděli nás asi, že zaujímáme pozici k nástupu.

Když bylo bez 5 minut 9 hodin, dal jsem rozkaz nastoupiti, ale nikdo se nehýbal; přikázal jsem po druhé i po třetí a dostal jsem zpředu odpověď, že se právě nemůže pro silný artilerijský oheň. Bylo nutno jednat, abych dostal hochy ven! Obrátil jsem se dozadu a řekl vzvodnému druhého vzvodu Veselému, že jdu dopředu, aby to předal praporčíku Šidlíkovi, který ať se dle toho zařídí. Potom probíral jsem se okopem přeplněným svými lidmi ku předu, ale šlo to těžko; jeden z nich byl kontuzen a nemohl se zdvihnouti. U něho jsem vyskočil na okop a v silném ohni jsem se dostal během k hlavě cepi. Tam obrátil jsem se v plném rostu k hochům a zvolal: „Ku předu!“

Zborovské zákopy

Slovníček:

Policejní upravení	policejní ředitelství
Artilerie	dělostřelectvo
Vzvodný	velitel vzvodu (čety)
Vzvod	četa
Obmundirovka	oděv a obuv pro vojáka
Okopy	zákopy
Lunet	vpřed pošinutý malý zákop pro stráž obloukovitého půlměsícového tvaru
Kontuze	zhmoždění, pohmoždění
Cep	střelecký řetěz
Rost	vzrůst, výška, postava → v plném rostu

Kateřina Byrouti, VO ČOS

PSALO SE před 100 lety v kronice drážďanského Sokola

Opustíme na chvíli legionářskou tematiku a podíváme se na zápisy z první světové války v drážďanské kronice. Naši bratři šli na frontu a bojovali i proti legionářům. Je úplně jedno, zda bratři padli v legiích, nebo v rakouské armádě, vzpomínku a připomenutí si zaslouží obě strany. Drážďanský Sokol byl založen roku 1889, a tudíž si v roce počátku 1. sv. v. připomínal čtvrtletí svého fungování. Rok předtím vykazovala jednota 176 členů. Ze zpráv z roku 1914 se dozvídáme, že členstvo bylo více než z poloviny povoláno rakouskou vládou ke zbrani, což se v příštích letech stále stupňovalo a nastal úpadek sokolské činnosti. Byli hlášeni první mrtví bratři a počet členstva klesl koncem roku na 108, o rok později jich na konci roku bylo 66 a v roce 1918 eviduje jednota 30 postarších členů.

1914

Významná událost, oslava 25. výročí založení naší jednoty konána ve dnech 13.–15. června. První den večer uspořádána

akademie, kde podán přehled o činnosti v jednotě a cvičilo se společně. Druhý den u příležitosti Sletu zahraničních jednot konány závody za účasti jednot: Berlín, Lipsko, Hamburk a Drážďany. Třetí den konána prohlídka drážďanských památností a společný výlet do Pilnitz. Slet tento zanechává dojmy nezapomenutelné a potvrzuje vyvrcholení naší činnosti před válkou. S jakou radostnou nadějí hleděli jsme do budoucna. Do té působnosti, tak pěkně se vyvíjející v každém směru, uhodil blesk – zazněl zvon na poplach – světová válka a za půl roku nato shledáváme se už jen s troskami činnosti započaté s tolikou námahou a láskou.

1917

Za další udržení jednoty při životě v roce 1917 jsme zavázáni díkem všem bratřím schopným, kteří zde zbyli po mobilizaci a měli odvahu a chuť k práci v době všeobecného štvání, v době nejurcholnějšího

vzkypění zdejšího národa proti všemu českému. A můžeme říci, že bratři udržovali jednoty i tenkrát, kdy jim byla tělocvična odňata a byli odkázáni toliko na schůze, kterých pořádáno v tomto roce 6. Později i o spolkovou místnost v Palmengarten jsme přišli a tu přišla doba, kterouž postrádá jednota většinu spolkových památek, fotografie, diplomy, upomínky na vítězství sletová a jiné, což vše bylo v místnosti poškozeno a zničeno. Z nepatrného zbytku jmění jednoty nemohla býti více poskytnuta podpora bratřím v poli, byly však za ně nadále zapraveny příspěvky do úmrtní pokladny. V tomto roce ztrácí jednota odcestováním jednoho z těch prvních harcovníků věci sokolské v cizině, bra. Fr. Hejnu, který po 30 let, od roku 1886, věnoval veškeré své volné chvíle vývoji sokolstva v zahraničí a hlavně ku zvelebení naší jednoty, ku kteréž celým srdcem přirostl a velmi těžko, v mocném pohnutí se loučí za příčinou přesídlení do Prahy i s rodinou.

155 LET

OD ZALOŽENÍ SOKOLA

